

SVENSKA BÅTUNIONENS BÅTSKOLA

Rorsmansmärket

LEDARHANDLEDNING

Svenska Båtunionen

Detta häfte tillhör:

Vad är Rorsmansmärket?

Sverige har världens säkraste båtliv sett till antalet olyckor och antalet utövare. Vi har samtidigt väldigt få lagar och regler som styr hur vi ska utöva vårt båtliv. Det beror på det långsiktiga arbete som båtklubbar, båtdorganisationer, andra organisationer samt myndigheter tillsammans utfört. Vi har fått många nya medlemmar som bara har liten eller ingen erfarenhet alls av båtlivet.

Rorsmansmärket är framtaget av Svenska Båtunionen för att inspirera och underlätta för sjösäkerhetshöjande aktiviteter i båtklubbens egen regi. Aktiviteten är tänkt att rikta sig till alla som vill träna grundläggande båtkörning, för att klara av de vanligaste momenten inom körning med motordriven båt.

Det här är en handledning för dig eller er som vill genomföra Rorsmansmärket som en aktivitet.

Deltagarmaterial finns att ladda ner eller beställa på vår hemsida.

Vad behöver man kunna och vilken utrustning behöver man ha för att genomföra aktiviteten?

Det krävs inga utbildade instruktörer eller godkända examinationsförrättare. Det räcker att ni som håller i aktiviteten har lite mer erfarenhet av att köra motorbåt och kan förklara muntligt hur övningarna ska gå till. Till er hjälp finns det undervisningsmaterial i form av två planscher, filmer på Youtube och ett deltagarmaterial som du skriver ut från batunionen.se. Allt material finns att ladda ner eller beställa via Svenska Båtunionens hemsida, batunionen.se/utbildning. Efter genomförd aktivitet får alla deltagarna ett Rorsmansmärke i form av ett klistermärke att fästa på båten och ett diplom som skrivs under av aktivitetsledaren.

Har man något ansvar för deltagarna eller deltagarnas båtar?

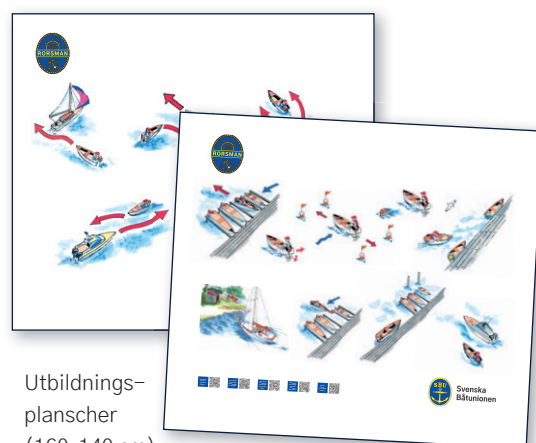
Alla deltar på egen risk och varje båtägare fattar själv beslut om han eller hon vill genomföra en övning. Ett krav på deltagarna är att deras båt har minst ansvarsförsäkring. Eftersom er båtklubb är ansluten till Svenska Båtunionen och aktiviteten är organiserad omfattas alla som deltar av Båtklubbeförsäkringens olycksfallsskydd. Även de som inte är medlemmar, så länge de finns med på deltagarförteckningen.

Vad behöver båtklubben för material för att genomföra aktiviteten?

Aktiviteten ska kunna genomföras på 3–4 timmar med upp till 6 deltagande båtar. Om klubben har en stor hamn och ett bra vattenområde går det att ta med fler deltagare och fler båtar.

För att genomföra aktiviteten så behövs:

- ▶ Ett vattenområde tillräckligt stort för att kunna göra övning 1–3.
- ▶ En plats mot land eller brygga med boj eller plats för ankring för att kunna genomföra övning.
- ▶ En bryggplats där man kan träna långsidesförtöjning.
- ▶ En bryggplats mellan y-bommar eller stolpar som är tillräckligt bred för alla deltagande båtar
- ▶ Fyra bojar med förankring.

Utbildningsplanscher (160x140 cm) i vädertåligt material.

Med hjälp av utbildningsplanscher kan genomgången inför aktiviteten ske både inomhus och utomhus.

Övrigt bra material är knoprep, förtöjningsfjädrar eller annat förtöjningsmaterial som er båtklubb rekommenderar att medlemmarna använder för att visa under genomgången på land.

Information och inbjudan till medlemmarna

På Svenska Båtunionens hemsida under utbildning finns allt ni behöver för att informera och bjuda in era medlemmar till aktiviteten.

Det ni behöver bestämma själva är:

- ▶ Var ska ni genomföra övningarna?
- ▶ Hur tar ni emot anmälningar?
- ▶ När är sista anmälningsdag?

Ska ni ta ut en deltagaravgift och vad ingår i den?

Ibland kan det vara en bra idé att ta ut en avgift för att deltagarna inte ska hoppa av i sista minuten. I avgiften kan även andra saker ingå som till exempel korvgrillning eller fika efteråt.

Tips!

Korvgrillning eller fika efter kursen, där alla kan diskutera hur dagen varit och vad som gått bra eller mindre bra, är alltid uppskattat.

Kursplan

I kursplanen finns det obligatoriska moment som vi vill att alla går igenom. Det finns även frivilliga moment som kan genomföras beroende på tillgång till bryggor, vattenområde och var i landet man finns.

Aktiviteten har inga krav på att man måste klara av övningarna på ett visst sätt utan man får Rorsmansmärket för att man har deltagit och provat på alla moment.

Obligatoriska moment på land	Vad ska gås igenom	Tänk på att ta upp
Säkerhetsregler	Flytvästar på Fendrar ute Inte ta emot med kroppen	
Väjningsregler	Motorbåt vs segelbåt Motorbåt från styrbord Upphinnande båt Mötande Stora skepp	
Övningar 1–5	Gå igenom hur man kastar loss och hur man gör manövrarna genom att visa på planscherna	Vad händer när man åker framåt och lägger i backen beroende på om man har utombordare, drev, rak axel, dubbla motorer. Hur beter sig båten när man backar beroende på skrovets form. Vindens påverkan i låga farter.
Åter på land	Båtklubbens anvisningar för förtöjning i hamnen. Ecodriving Deltagarnas egna erfarenheter.	Planing, planingströskel och bränsleförbrukning kopplat till fart genom vattnet.

Frivilliga moment på land		
Övning 6		Vindens påverkan
Slussning	Slussning uppströms och nedströms	

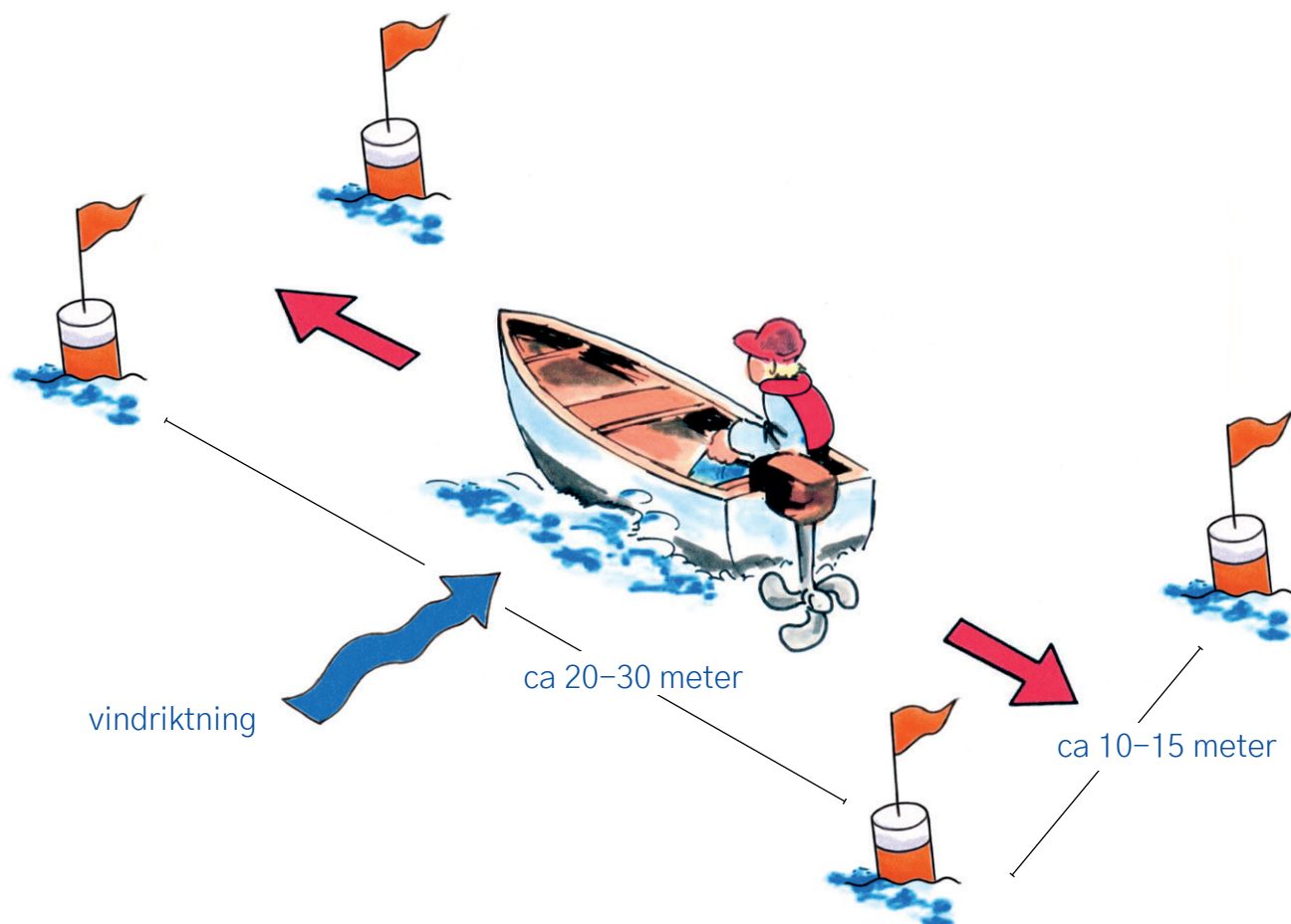
Obligatoriska moment på vattnet	Vad ska tränas	
Övning 1 – 5	Stanna rakt Backa rakt Sak över bord Lägga till med sidan mot bryggan Lägga till mot land med boj eller ankare	Låt alla börja med övning 1 och 2 och sedan rotera i stationer på övriga övningar

Frivilliga moment på vattnet		
Övning 6	Lägga till mellan y-bommar eller stolpar	

Innan ni börjar aktiviteten

- ▶ Ta fram material till alla deltagare.
- ▶ Ta fram rätt antal av dekalen Rorsmansmärket med rätt årtal på.
- ▶ Skriv ut diplom till alla, med båtklubbens namn, datum och underteckna.
- ▶ Lägg ut eller häng upp planscherna. Om ni använder powerpointpresentationen inomhus starta igång utrustningen och kontrollera att bildspelet fungerar.
- ▶ Lägg ut bojarna enligt bilden nedan.

Förslag på genomgång på land

Tidsåtgång 45 minuter

Hej och välkommen 5 minuter

- ▶ Presentera er och vad ni har för funktion i båtklubben. Låt alla deltagare presentera sig, även barn som är med.
- ▶ Gå igenom syftet med aktiviteten: Att få möjlighet att träna på vanliga moment och på så sätt bli säkrare på sjön.
- ▶ Berätta om och visa Rorsmansmärket.

Gå igenom säkerhetsreglerna 5 minuter

- ▶ Flytvästen ska vara på hela tiden ute på sjön.
- ▶ Fendrarna ska vara ute och på rätt höjd hela tiden.
- ▶ Håll uppsikt mot varandra.
- ▶ Inga kroppsdelar utanför båten i övningarna vid bryggor.
- ▶ Vikten av att kommunicera ombord.

Väjningsreglerna 15 minuter

- ▶ Hålla uppsikt åt alla håll hela tiden
- ▶ Visa tydligt vart man är på väg och att väja tidigt.
- ▶ Hur man vet att man riskerar att krocka med en båt på skärande kurs.
- ▶ Gå igenom vad som gäller då segelbåt kör med motor med eller utan segel uppe.
- ▶ Motorbåt väjer för segelbåt som seglar. En segelbåt som går för motor är enligt väjningsreglerna en motorbåt.
- ▶ Högerregeln gäller även på sjön mellan motorbåtar.
- ▶ Den som kör ikapp en annan båt ska väja. Gäller även segelbåtar som seglar i kapp motorbåtar.
- ▶ Hålla till styrbord vid mötande kurs.
- ▶ Väja för stora skepp i trånga vatten.

Gå igenom övningarna och diskutera hur man ska tänka när man gör de olika övningarna 20 minuter

Övning 1. **Stanna rakt**

- ▶ Hur beter sig en båt när man kör framåt och lägger i backen?
- ▶ Skovelverkan av propellern.
- ▶ Utombordsmotor och drev svänger fören åt andra hållet när man lägger i backen.
- ▶ Rak axel och litet roder är svårt att stanna utan att båten vrider sig åt motsatt håll.

Övning 2. **Backa rakt**

- ▶ Att förens vinkel när man backar och båtens kurs genom vattnet inte kommer vara samma beroende på skrovets form och typen av framdrivning.
- ▶ Att vara försiktig om vågorna kommer bakifrån.

Övning 3. **Sak över bord**

- ▶ Viktigt att utse pekaren ombord som inte får släppa föremålet med blicken och ska peka på det hela tiden.
- ▶ Hur man ser på vattnet varifrån vinden blåser.
- ▶ Närma sig föremålet mot vinden och vågorna.
- ▶ Bromsa farten med backen från övning 1.
- ▶ Stänga av motorn om det är en människa i vattnet.

Övning 4. **Lägga till med sidan mot bryggan**

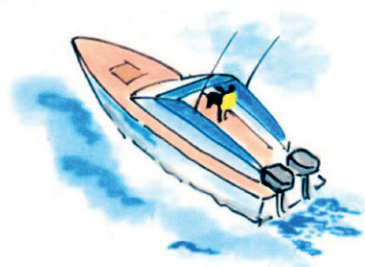
- ▶ Vindens påverkan i låga farter. Jämför från övning 1 – 3.
- ▶ Hur man får in aktern på båten mot bryggan genom att köra framåt eller att lägga i backen.

Övning 5. **Lägga till mot land med boj eller ankare**

- ▶ Vindens påverkan i låga farter.
- ▶ Att den som står framme på båten inte hörs om han eller hon pratar framåt, bättre att visa avstånd med tecken.
- ▶ Att det är viktigt att tamparna är uttrasslade innan man börjar.
- ▶ Hur och var man står på båten när man krokar bojen.
- ▶ Avstånd och fart mot bryggan eller land.

Övning 6. **Lägga till mellan y-bommar eller stolpar** (frivilligt moment)

- ▶ Vindens påverkan.
- ▶ Att vrida båten på liten plats.
- ▶ Att inte glida sidledes.
- ▶ Att veta när man ska dra sig in för hand.

Innan losskastning

- Gå igenom hur ni kommunicerar på vattnet och när alla ska vara tillbaka på land.

När ni är återsamlade på land

- Gå igenom båtklubbens anvisningar för förtöjning i hamnen.
- Låt alla som vill berätta om tankar och erfarenheter från kursen.
- Avsluta förslagsvis med gemensam korvgrillning.
- Tipsa om Båtmiljö.se – sajten för alla tips om allemansrätten och ett mer hållbart båtliv.

Avslutning

Alla som deltar får ett diplom underskrivet av ledaren och alla deltagande båtar får Rorsmansmärkesdekalen att sätta på väl synlig plats. Tanken med Rorsmansmärket är att det ska bli en årlig återkommande aktivitet inom båtklubben.

Återrapportera till Svenska Båtunionen via formulär på Svenska Båtunionens hemsida.

Återkoppling och frågor

Har du frågor om beställningar, material eller annat så kontakta Svenska Båtunionens kansli, e-post: kansli@batunionen.se.

Ordlista

Akter	Bak på båten
Babord	Båtens vänstra sida (RÖD)
Bära av	Att hålla båten från en annan båt eller en brygga
Distans	Avstånd på sjön
Distansminut	1852 meter (en nautisk mil)
Durk	Båtens golv
Däck	Båtens ovansida
Farled	En väg på havet som båtar kan ta
Fender	En gummibehållare som skyddar båtens sidor mot andra båtar eller bryggor
För	Fram på båten
Förtöja	Knyta fast båten i bryggan
Gira	Svänga
Knap	Plastbeslag att lägga fast tampar runt
Knop (1)	Knut på tamp
Knop (2)	Hastighet på sjön (en knop är en distansminut per timme)
Kurs	Den riktning båten åker i
Lanternor	Lampor som man måste tända när man kör i mörker
Navigera	Att söka rätt kurs för att veta var man är och vart man ska
Ombord	Allt som befinner sig i och på båten
Prick	Ett vägmärke på sjön
Reling	Kanten på båten
Självläns	Automatisk tömning av vatten i båten
Sjökort	Karta på sjön
Skrov	Båtens hela botten och sida
Spring	En förtöjning från mitten av båten framåt eller bakåt
Stuva	Att städa undan alla saker i båten så att de inte far omkring när man åker
Styrbord	Höger sida på båten (GRÖN)
Tamp	Namn för rep på sjön
Tågvirke	Alla tampar på båten
Väja	Att ändra kurs för att inte kollidera med en annan båt eller en brygga
Öskar	Plastskopa att använda till att tömma båten på vatten

[illegible]

Copyright © Svenska Båttunionen 2021

Originalillustrationer: Göran Ek, digital bearbetning Jennifer Nystedt.

Layout och original: Ejheden & Ejheden Produktion AB

Tack till: Upplev Båtlivet, Sweboat och Rederi AB Göta Kanal!

Svenska Båtunionen

Svenska Båtunionen, af Pontins väg 6, 115 21 Stockholm

08-545 859 60 | batunionen.se